

*І. І. Вініченко,
д. е. н., професор, завідувач кафедри економіки,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9527-1625>
К. М. Дідур,
к. е. н., докторант кафедри економіки,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8489-0308>
В. О. Саранча,
здобувач гр. МгЕК-1-24,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0006-7644-6123>*

DOI: 10.32702/2306-6814.2025.21.82

СТРАТЕГІЧНА РОЛЬ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА У ФОРМУВАННІ ЕКОНОМІЧНОЇ ТА ПРОДОВОЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

*I. Vinichenko,
Doctor of Economic Sciences, Head at the Department of Economics, Dnipro State Agrarian and Economic University
K. Didur,
PhD in Economics, Doctoral candidate of the Department of Economics, Dnipro State Agrarian and Economic University
V. Sarancha,
Student group MgEk-1-24, Dnipro State Agrarian and Economic University*

THE STRATEGIC ROLE OF THE RESOURCE POTENTIAL OF AGRICULTURAL PRODUCTION IN ENSURING THE ECONOMIC AND FOOD SECURITY OF THE STATE

У роботі комплексно визначено сутність, структуру та функціональні можливості ресурсного потенціалу аграрного виробництва, який розглянуто як ключовий чинник забезпечення економічної стабільності та продовольчої безпеки держави. Підкреслено стратегічну роль ресурсного потенціалу у формуванні умов для сталого розвитку аграрного сектору, підвищення його продуктивності, конкурентоспроможності продукції та інтеграції у національну та міжнародну економіку. Доведено, що ефективне управління ресурсами сприяє оптимізації виробничих процесів, забезпеченню безперервності виробництва та мінімізації втрат продукції, що безпосередньо впливає на стабільність постачання продуктів харчування стратегічного значення.

Систематизовано теоретико-методологічні підходи до оцінки ресурсного потенціалу, серед яких інтегрований, системно-аналітичний та функціонально-структурний методи, що дозволяють забезпечити комплексну оцінку ефективності використання природних, трудових, матеріально-технічних, фінансових, технологічних та інформаційних ресурсів. Встановлено класифікацію ресурсного потенціалу за компонентами, що дозволяє ідентифікувати вузькі місця, формувати пріоритети інвестицій, розробляти сценарії оптимізації витрат та підвищення продуктивності виробництва.

Окремо охарактеризовано кількісні та якісні методи оцінки ресурсного потенціалу, які забезпечують прогнозування результативності аграрних підприємств, моделювання сценаріїв використання ресурсів та визначення їхнього впливу на економічну безпеку країни. Показано, що системне управління ресурсами забезпечує підвищення фінансової стійкості підприємств, раціоналізацію виробничих процесів, ефективну мобілізацію та використання ресурсів, а також гарантує безперервність і стабільність виробництва стратегічно важливої продукції.

Розкрито пріоритетні напрями розвитку ресурсного потенціалу аграрного сектору, серед яких технологічна модернізація, цифровізація виробництва, розвиток людського капіталу, впровадження інноваційних моделей управління та підвищення ефективності логістичних і виробничих ланцюгів. Аргументовано, що стратегічне управління ресурсним потенціалом формує умови для інтеграції аграрного сектору у національну економіку, сприяє економічній стійкості, підвищує рівень конкурентоспроможності продукції та гарантує продовольчу безпеку держави.

Визначено, що комплексне використання ресурсного потенціалу створює синергійний ефект, який одночасно забезпечує економічну стабільність та підвищує продовольчу стійкість країни. Акцентовано, що раціональна стратегія управління ресурсами є ключовим фактором зменшення ризиків дефіциту продуктів харчування, підвищення ефективності виробничих процесів та зміцнення національної економіки в умовах глобальних викликів і нестабільності аграрних ринків.

The study comprehensively defines the essence, structure, and functional capabilities of the resource potential of agricultural production, which is considered a key factor in ensuring economic stability and national food security. The strategic role of resource potential in creating conditions for sustainable development of the agricultural sector, increasing its productivity, product competitiveness, and integration into the national and international economy is emphasized. It is demonstrated that effective resource management contributes to optimizing production processes, ensuring continuity of production, and minimizing product losses, which directly affects the stability of strategic food supply.

Theoretical and methodological approaches to assessing resource potential are systematized, including integrated, system-analytical, and functional-structural methods, which provide a comprehensive evaluation of the efficiency of using natural, labor, material-technical, financial, technological, and informational resources. A classification of resource potential by components is established, allowing the identification of bottlenecks, prioritization of investments, development of scenarios for optimizing costs, and increasing production efficiency.

Quantitative and qualitative methods for evaluating resource potential are separately characterized, enabling forecasting of agricultural enterprises' performance, modeling resource utilization scenarios, and determining their impact on the country's economic security. It is shown that systematic resource management ensures the financial stability of enterprises, rationalization of production processes, effective mobilization and use of resources, and guarantees continuity and stability of strategically important product production.

Priority directions for developing the agricultural sector's resource potential are outlined, including technological modernization, digitalization of production, human capital development, implementation of innovative management models, and improvement of logistics and production chains' efficiency. It is argued that strategic management of resource potential creates conditions for integrating the agricultural sector into the national economy, contributes to economic resilience, increases product competitiveness, and ensures the state's food security.

It is determined that comprehensive utilization of resource potential generates a synergistic effect, simultaneously ensuring economic stability and enhancing the country's food resilience. Emphasis is placed on the fact that a rational resource management strategy is a key factor in reducing the risk of food shortages, increasing production process efficiency, and strengthening the national economy under global challenges and agricultural market instability.

Ключові слова: аграрне виробництво, економічна безпека, ефективність ресурсів, інноваційні технології, продовольча безпека, ресурсний потенціал, сталий розвиток, стратегічне управління, стабільність економіки, конкурентоспроможність.

Key words: agricultural production, economic security, food security, innovation technologies, resource efficiency, resource potential, strategic management, sustainable development, economic stability, competitiveness.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Аграрне виробництво відіграє фундаментальну роль у розвитку економіки держави та є наріжним каменем її економічної стабільності та продовольчої безпеки. Воно забезпечує населення необхідними продуктами харчування, формує значну частину валового внутрішнього продукту, створює робочі місця у сільських регіонах, сприяє розвитку сільських територій та є важливим джерелом валютних надходжень від експорту сільськогосподарської продукції. В умовах триваючої війни росії проти України, аграрний сектор стикається з безпрецедентними викликами, що впливають на продовольчу

безпеку та економічну стабільність держави. Втрата частини виробничих потужностей, руйнування інфраструктури, масова міграція населення, обмеження логістики — все це потребує від підприємств гнучкого та стратегічного управління ресурсним потенціалом. Саме ефективне формування і мобілізація ресурсів стає ключовим чинником, який дозволяє зберігати виробничий процес, підтримувати внутрішній ринок продовольства та забезпечувати сталий розвиток аграрного сектору в умовах воєнної агресії.

Проблема забезпечення продовольчої безпеки є надзвичайно актуальною. За даними FAO, понад 820

мільйонів людей у світі страждають від хронічного голоду, що підкреслює глобальну необхідність ефективного використання ресурсного потенціалу аграрного сектору для стабільного виробництва продуктів харчування та забезпечення сталого розвитку суспільства [18]. Україна, маючи значний аграрний потенціал, відіграє ключову роль у забезпеченні як національної, так і світової продовольчої безпеки. До початку війни аграрний сектор формував близько 10—12% валового внутрішнього продукту та забезпечував понад 40% валютних надходжень від експорту сільськогосподарської продукції [24]. Проте повномасштабна війна призвела до значних втрат: знищено близько 30% аграрного потенціалу, майже 20% земельних угідь опинилися під окупацією, а логістичні маршрути та інфраструктура зазнали серйозних пошкоджень. У 2024 році обсяг експорту аграрної продукції склав 78,3 млн тонн, що відповідає довоєнному рівню, однак обсяги виробництва залишаються нижчими за середні показники через обмежений доступ до земель та високі витрати на виробництво.

Сучасний ресурсний потенціал аграрного виробництва є комплексним явищем і включає не лише матеріальні та природні ресурси, а й людський, інтелектуальний, фінансовий, організаційний та інноваційно-технологічний капітал. Його ефективне використання визначає конкурентоспроможність аграрного сектору на національному та міжнародному ринку, забезпечує підвищення продуктивності виробництва та формує здатність держави гарантувати продовольчу безпеку населення. Ресурсний потенціал охоплює матеріальні засоби виробництва, трудові ресурси, фінансові інвестиції, інформаційні та інноваційні технології, які у комплексі забезпечують стабільність аграрного сектору та підвищують обсяги виробництва. За даними Державної служби статистики України, у 2024 році виробництво зернових культур зросло на 7,2% порівняно з попереднім роком, що стало можливим завдяки модернізації технічної бази та оптимізації використання земельних ресурсів [8].

Водночас існують значні виклики, пов'язані з обмеженістю фінансових ресурсів, зношеністю техніки, необхідністю адаптації до змін клімату та підвищенням рівня технологічної оснащеності виробництва. В умовах війни особливо важливими є питання відновлення інфраструктури, залучення інвестицій та впровадження інноваційних технологій, що потребує стратегічного планування та комплексного підходу до управління ресурсним потенціалом. Отже, науково обгрунтоване визначення сутності, структури та функціональних можливостей ресурсного потенціалу аграрного виробництва, а також розробка пріоритетних напрямів його розвитку, стає ключовою умовою забезпечення економічної стабільності та продовольчої безпеки держави.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Проблема формування та ефективного використання ресурсного потенціалу аграрного виробництва у забезпеченні економічної та продовольчої безпеки держави є предметом активного дослідження як вітчизняних, так і зарубіжних науковців. У зарубіжній літературі питання ресурсного потенціалу часто розглядається через призму економічного зростання та підвищення

продуктивності виробництва, зокрема в роботах Р. Солю [24] та С. Кларка [16], які підкреслюють ключову роль капіталу, праці та технологічних ресурсів у формуванні довгострокових економічних тенденцій. Моделі С. Кобба та П. Дугласа демонструють механізми трансформації ресурсів у продуктивні фактори, що відображаються у підвищенні ефективності виробничих процесів і конкурентоспроможності секторів [17].

Вітчизняні дослідники, зокрема С. Алексєєв [1], О. Андрійчук [2], В. Бугай, А. Горбунова [4], В. Геєць [5] та Л. Чернишова [14], акцентують увагу на інтегративному характері ресурсного потенціалу, який охоплює людські, матеріально-технічні, фінансові та інформаційні ресурси. Вони підкреслюють необхідність системної кількісної та якісної оцінки ресурсів, що дозволяє визначити їх внесок у стратегічну стабільність, інноваційний розвиток та конкурентоспроможність аграрного сектору. Дослідження показують, що ефективне управління ресурсним потенціалом прямо впливає на економічну стійкість підприємств, оптимізацію виробничих процесів та формування довгострокових стратегій розвитку сектору.

Міжнародні організації, зокрема FAO [20], OECD [22], World Bank [26], USAID [25] та EBRD [18], підкреслюють значення ресурсного потенціалу для стійкого розвитку аграрного сектору. Вони пропонують цифрові та інноваційні методики оцінки ресурсів, акцентують на розвитку людського капіталу, модернізації технологічної бази та підвищенні продуктивності. Зокрема, міжнародні дослідження виділяють ресурсний потенціал як ключовий чинник продовольчої безпеки та макроекономічної стабільності, підкреслюючи мультиплікативний ефект інвестицій та технологічних інновацій на економіку країни.

Попри значні напрацювання, у науковій літературі залишаються важливі прогалини. По-перше, відсутні комплексні методології оцінки ресурсного потенціалу аграрного сектору, які б інтегрували економічні, технологічні та стратегічні аспекти. По-друге, недостатньо досліджено вплив ефективного використання ресурсів на забезпечення продовольчої безпеки на національному рівні. По-третє, недостатньо вивчено, яким чином зовнішні чинники, включаючи глобальні ринкові коливання, зміни торговельних регуляцій та стандартизацію продукції, впливають на формування, мобілізацію та ефективність використання ресурсного потенціалу аграрного сектору.

Таким чином, сучасні дослідження свідчать про високий стратегічний потенціал ресурсів аграрного сектору для забезпечення економічної стабільності та продовольчої безпеки. Водночас існує потреба у розробці комплексних підходів, що поєднують економічні, технологічні та стратегічні аспекти, дозволяючи формувати науково обгрунтовані методології оцінки та управління ресурсним потенціалом у контексті національної безпеки та інтеграції у глобальні економічні процеси.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою даної статті є комплексне дослідження теоретичних та прикладних аспектів формування та ефективного використання ресурсного потенціалу аграрного виробництва в Україні в контексті забезпечення еко-

номічної та продовольчої безпеки держави. Досягнення цієї мети передбачає системний аналіз наявних ресурсів, їх структурних компонентів та механізмів мобілізації, оцінку ефективності використання матеріальних, фінансових, трудових, інформаційних та технологічних ресурсів, а також розробку науково обґрунтованих рекомендацій щодо підвищення продуктивності, конкурентоспроможності та стратегічної стійкості аграрного сектору.

Формування ресурсного потенціалу аграрного виробництва розглядається як складний динамічний процес, який включає інтеграцію економічних, технологічних і стратегічних чинників. Його ефективне використання має безпосередній вплив на забезпечення економічної стабільності, підвищення продовольчої безпеки та сталий розвиток національної економіки. Аналіз сучасних досліджень показує, що існує значна потреба у системному підході до оцінки ресурсного потенціалу, який би враховував взаємозв'язок між кількісними показниками наявних ресурсів і їхньою якісною ефективністю, а також вплив зовнішніх і внутрішніх факторів на функціонування аграрного сектору.

Для реалізації поставленої мети статті визначено низку завдань. По-перше, здійснити теоретичний аналіз сутності та структури ресурсного потенціалу аграрного виробництва, визначити його ключові компоненти та роль у забезпеченні економічної і продовольчої безпеки. По-друге, дослідити сучасний стан використання ресурсного потенціалу аграрного сектору України, виявити основні проблеми, бар'єри та обмеження, що зумовлюють низьку ефективність мобілізації ресурсів. По-третє, оцінити взаємозв'язок між рівнем ресурсного потенціалу та продуктивністю виробництва, конкурентоспроможністю аграрних підприємств та їх внеском у національну економіку. По-четверте, проаналізувати міжнародний досвід управління ресурсами у сільському господарстві та визначити можливості його адаптації до умов України з урахуванням національних особливостей та специфіки аграрного сектору. По-п'яте, розробити рекомендації щодо оптимізації формування та ефективного використання ресурсного потенціалу, які сприятимуть підвищенню продуктивності, впровадженню інноваційних технологій та стратегічній стабільності аграрного виробництва.

Стаття спрямована на формування цілісного уявлення про стратегічну роль ресурсного потенціалу у забезпеченні економічної та продовольчої безпеки держави, на визначення ключових напрямів його розвитку та оптимізації, а також на розробку науково обґрунтованих рекомендацій для підвищення ефективності аграрного сектору в умовах сучасних економічних і глобалізаційних викликів.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Питання ресурсного потенціалу аграрного виробництва останніми десятиліттями стає одним із ключових напрямів економічної науки та державної політики, оскільки від ефективного використання ресурсів залежить стабільність економіки, продовольча безпека та соціальна стабільність у сільських регіонах. Історія дослідження цього поняття починається в середині XX століття, коли в економічній науці термін "ресурсний по-

тенціал" уперше широко застосували в працях, присвячених ефективності виробництва. Класичні дослідження Кларка [16] та Солоу [24] зосереджувалися на співвідношенні між наявними ресурсами та обсягом виробництва, визначаючи потенціал як здатність економічної системи використовувати ресурси для максимального отримання результату. Дані підходи акцентували увагу на економічній ефективності та оптимальному використанні ресурсів, але з часом поняття "ресурсний потенціал" набуло більш комплексного міждисциплінарного значення та почало охоплювати не лише економічні, а й соціальні, природоохоронні та інноваційні компоненти.

В українській науковій думці ресурсний потенціал аграрного виробництва визначається як інтегрована сукупність природних, матеріальних, фінансових, трудових та інформаційно-технологічних ресурсів, здатна забезпечувати стабільність виробничих процесів, конкурентоспроможність аграрного сектору та соціально-економічний розвиток сільських територій [5, 2, 13]. Міжнародні організації, такі як FAO, пропонують розглядати ресурсний потенціал через призму трьох основних характеристик: наявності, доступності та ефективності використання ресурсів, що охоплює такі елементи, як земля, вода, добрива, енергія та людський капітал [20]. Водночас сучасні умови, що характеризуються цифровізацією, впровадженням інноваційних технологій та зростаючою увагою до екологічної сталості, потребують розширення традиційного визначення. Так, сучасний ресурсний потенціал включає управлінські компетенції, інноваційно-технологічні рішення та інформаційні системи контролю та аналізу, що дозволяє не лише підтримувати стабільність аграрного виробництва, а й підвищувати його продуктивність та адаптивність у відповідь на зовнішні виклики, такі як зміни клімату, економічні коливання та геополітичні ризики.

Різні науковці пропонують свої трактування ресурсного потенціалу. В. Геєць підкреслює, що його слід розглядати як інтегровану систему, здатну забезпечити конкурентоспроможність аграрного сектору та адаптацію до змін зовнішнього середовища [5]. О. Андрійчук акцентує на сукупності ресурсів, що забезпечують ефективне функціонування аграрного сектору та здатність до адаптації [2]. А. Саблук зазначає, що ефективне використання ресурсного потенціалу тісно пов'язане з управлінськими компетенціями та організаційною структурою підприємств [13]. OECD наголошує на необхідності включення інноваційного та цифрового виміру до оцінки ресурсного потенціалу для підтримки сталого розвитку [22]. Питання визначення категорії "ресурсний потенціал" досі залишається дискусійним, оскільки наукові підходи до її тлумачення суттєво відрізняються.

У сучасній літературі виділяють кілька підходів до визначення ресурсного потенціалу аграрного виробництва. Економічний підхід акцентує увагу на співвідношенні ресурсів і результатів. Соціально-екологічний підхід розглядає потенціал як сукупність матеріальних, людських та природних ресурсів, що забезпечують сталість виробничих процесів. Інтеграційний підхід, запропонований В. Шпикуляком та І. Бородіною, поєднує кількісні та якісні характеристики, включаючи рівень інноваційності, ефективність управління та екологічну збалансованість [15, 3].

Таблиця 1. Аналіз дефініції "ресурсний потенціал підприємства"

Автори	Сутність економічної категорії «ресурсний потенціал»
С. Алексєєв [1]	Під ресурсним потенціалом слід розуміти систему наявних ресурсів підприємства, які можуть бути залучені у виробничий процес для підвищення конкурентоспроможності та задоволення потреб споживачів.
І. Бородіна [3]	Ресурсний потенціал – сукупність ресурсів, що характеризують підприємство і визначають здатність персоналу ефективно їх використовувати для підвищення продуктивності та зростання прибутку.
В. Бугай, А. Горбунова [4]	Ресурсний потенціал розглядається як комплекс ресурсних можливостей, управлінських компетенцій і мотиваційних чинників підприємства та персоналу, що дозволяють адаптуватися до зовнішніх змін і підвищувати результативність діяльності в умовах ринкової конкуренції.
М. Гончар [6]	Ресурсний потенціал визначається як спроможність підприємства реалізовувати свої можливості у межах статутної діяльності з метою досягнення найкращих результатів і сталого розвитку.
Т. Дем'яненко [7]	Ресурсний потенціал підприємства – це сукупність раціонально використаних ресурсів, що формують запас стійкості, забезпечують стабільність функціонування та розвиток суб'єкта господарювання.
Н. Невроцький [12]	Ресурсний потенціал являє собою комплекс ресурсів, які забезпечують ефективне функціонування підприємства та досягнення запланованих економічних результатів.
А.А. Томпсон, А.Дж. Стрікланд [23]	Ресурсний потенціал підприємства становить сукупність його знань, досвіду, інтелектуальних активів, конкурентних переваг, навичок, матеріальних і нематеріальних ресурсів, що забезпечують ефективну участь у конкурентній боротьбі. Рівень успіху визначається кількістю таких ресурсів і здатністю підприємства ефективно їх мобілізувати в потрібний момент.
Л. Чернишова [14]	Ресурсний потенціал трактується як сукупність можливостей підприємства щодо раціонального використання наявних і потенційних ресурсів, що можуть бути задіяні у майбутньому для стратегічного розвитку, підвищення конкурентних позицій і максимізації прибутку.

Джерело: узагальнено автором.

Ресурсний потенціал підприємства є базовою складовою його економічної системи, що визначає можливості функціонування, адаптації до зовнішнього середовища та досягнення стратегічних цілей розвитку. У сучасних умовах динамічної ринкової кон'юнктури він виступає інтегральною категорією, яка поєднує матеріальні, фінансові, трудові, інформаційні, технологічні та нематеріальні ресурси в єдину систему. Саме їх збалансованість, взаємодія та здатність до трансформації під впливом інновацій визначають конкурентоспроможність підприємства та ефективність його діяльності як у коротко-, так і в довгостроковій перспективі. Ресурсний потенціал доцільно розглядати як сукупність наявних і потенційних можливостей підприємства, що формуються через різні типи ресурсів і забезпечують його здатність здійснювати виробничо-господарську діяльність у мінливих ринкових умовах.

Ключову роль у формуванні та реалізації ресурсного потенціалу аграрного підприємства відіграють природні ресурси, які є базовою основою виробництва. Земля в аграрному секторі виконує подвійну функцію — виступає просторовою основою господарської діяль-

ності й головним фактором відтворення продуктивних сил. Україна має один із найпотужніших у світі земельних фондів — понад 32 млн гектарів орних земель, значна частина яких представлена високородючими чорноземами. Водночас інтенсивна експлуатація без належних заходів екологічного відновлення призвела до деградації ґрунтів, ерозійних процесів і зниження вмісту гумусу. Тому формування ефективної моделі землекористування має ґрунтуватися на принципах ощадливого господарювання, запровадженні технологій точного землеробства, біологічних добрив, систем сівозміни та екологічного моніторингу.

Наступним важливим елементом є трудовий потенціал, який відображає якісні та кількісні характеристики людських ресурсів підприємства. У контексті аграрного виробництва він включає не лише фізичну працю, але й управлінські, інтелектуальні та інноваційні здібності персоналу. Ефективність використання трудових ресурсів визначається рівнем освіти, професійної підготовки, мотивації та здатності до впровадження нових технологій. Сьогодні український аграрний сектор стикається з низкою викликів: старінням кадрів, міграцією молоді, дефіцитом висококваліфікованих спеціалістів. Подолання цих проблем потребує модернізації системи аграрної освіти, розвитку дуальної форми навчання, державних програм підтримки молодих фермерів і фахівців, а також популяризації інноваційних методів управління персоналом. Високий рівень людського капіталу є ключем до ефективного використання інших ресурсів — матеріально-технічних, фінансових і технологічних.

Фінансовий потенціал визначає можливості підприємства щодо забезпечення безперервності виробничого процесу, інвестування, оновлення основних фондів і впровадження інновацій. Він формується за рахунок власних і залучених коштів, кредитних ресурсів, державних субсидій та грантів міжнародних фінансових організацій. У сучасних умовах відновлення аграрної інфраструктури особливе значення має підтримка таких інституцій, як ЄБРР, IFC, FAO та USAID AGRO, які сприяють фінансуванню технічної модернізації, розвитку логістичних систем і підвищенню екологічної відповідальності агробізнесу. Важливим кроком стало створення Фонду відновлення аграрної інфраструктури, що фінансує будівництво зернохосовищ, логістичних хабів і зрошувальних систем. Ефективне управління фінансовими потоками забезпечує оптимізацію капіталу, стійкість грошових потоків і здатність підприємства адаптуватися до кризових явищ.

Матеріально-технічний потенціал охоплює виробничі фонди, техніку, транспорт, інфраструктуру, будівлі та енергетичні ресурси. Саме він визначає рівень технологічної озброєності підприємства, його продуктивність і конкурентоспроможність. В аграрному секторі сучасні тенденції орієнтовані на оновлення машинно-тракторного парку, впровадження енергоощадних технологій, використання альтернативних джерел енергії (біогазо-

вих установок, сонячних станцій), а також цифрових систем моніторингу стану техніки. Наявність потужної матеріально-технічної бази є запорукою високої продуктивності праці, скорочення виробничих витрат і забезпечення стабільної якості аграрної продукції.

У XXI столітті визначального значення набуває інформаційний потенціал, який охоплює сукупність знань, даних і технологій управління ними. Інформаційні ресурси включають виробничу, фінансову, маркетингову, правову та науково-технічну інформацію. Впровадження цифрових платформ, систем ERP, CRM і технологій big data забезпечує ефективну аналітику, оперативне прийняття управлінських рішень і підвищення прозорості діяльності. В умовах війни та економічної нестабільності особливо важливо створювати системи інформаційної безпеки, кіберзахисту й прогнозування ринкових ризиків. Розвиток інформаційного потенціалу сприяє цифровій трансформації підприємства та підвищує його здатність до стратегічного планування [12].

Нематеріальний потенціал охоплює права власності, патенти, ліцензії, торговельні марки, контракти, репутаційний капітал і гудвіл. Даний вид ресурсів формує нематеріальні конкурентні переваги підприємства, зміцнює його позиції на ринку та підвищує інвестиційну привабливість. У сучасному аграрному бізнесі велике значення мають сертифікація за міжнародними стандартами (НАССР, ISO 22000), участь у системах простежуваності продукції та розбудова брендів екологічно чистого виробництва. Нематеріальні активи забезпечують довіру партнерів і відкривають доступ до нових ринків збуту.

Центральне місце у взаємодії всіх вищенаведених компонентів посідає технологічний потенціал, який інтегрує природні, трудові, матеріально-технічні, фінансові та інформаційні ресурси в єдину систему. Він охоплює інноваційні технології, науково-дослідну базу, процеси модернізації виробництва та інституційні умови їх впровадження. У сучасному аграрному секторі технологічний потенціал реалізується через розвиток "розумного землеробства" (smart farming), застосування GPS-навігації, дронів, сенсорів, систем точного внесення добрив і зрошення. Цифровізація аграрного виробництва зменшує витрати, підвищує урожайність і мінімізує антропогенний вплив на довкілля. Водночас ефективна реалізація технологічного потенціалу можлива лише за умови наявності сприятливого інституційного середовища, узгодженої державної політики та стабільного законодавства у сфері земельних і фінансових відносин.

Таким чином, ресурсний потенціал аграрного підприємства — це не статична сукупність окремих елементів, а динамічна система взаємопов'язаних ресурсів, що забезпечують сталий розвиток. Його ефективне ви-

Рис. 1. Структура ресурсного потенціалу аграрного підприємства

Джерело: [5].

користання передбачає не лише раціональне поєднання матеріальних і нематеріальних ресурсів, а й підвищення їх відтворюваності, екологічної безпеки та соціальної спрямованості. Лише за умови гармонійного поєднання природного, людського, технологічного, фінансового та інституційного потенціалів аграрний сектор здатний забезпечити довготривалу продовольчу стабільність, конкурентоспроможність і сталий розвиток національної економіки.

Оцінювання ресурсного потенціалу підприємства є складним науково-аналітичним процесом, який вимагає застосування системного, комплексного та багатовимірного підходу. З методологічної точки зору, воно має ґрунтуватися на поєднанні кількісних і якісних методів аналізу, що дозволяють не лише зафіксувати обсяг і структуру наявних ресурсів, а й оцінити ефективність їх використання, рівень взаємозв'язку між елементами потенціалу та можливості їх подальшого розвитку. У цьому контексті доцільно говорити про системно-аналітичний підхід, який передбачає оцінку кожного типу ресурсів (земельних, трудових, матеріально-технічних, фінансових, інноваційно-технологічних та організаційно-інституційних) за групою релевантних індикаторів із подальшою інтеграцією результатів у єдиний узагальнюючий показник — інтегральний індекс ресурсного потенціалу.

Методика оцінки включає декілька етапів.

1. Ідентифікаційний етап — передбачає визначення структури ресурсного потенціалу підприємства, класифікацію його складових та встановлення взаємозв'язків між ними. На цьому етапі формується база показників, яка охоплює кількісні (площа земель, обсяг капіталу, кількість працівників, технічне забезпечення тощо) та якісні (рівень родючості ґрунтів, кваліфікація персоналу, ступінь технологічної модернізації, рівень екологічної безпеки, ефективність управління) параметри.

2. Аналітичний етап — здійснюється нормування показників та приведення їх до єдиної шкали вимірювання. Для цього використовуються методи статистичної стандартизації (z-нормування, методи відхилення від середнього, ранжування) або експертного оцінювання. Далі відбувається побудова часткових індексів за кожним видом ресурсу — наприклад, індекс земельного потенціалу, індекс трудового потенціалу, індекс фінансової забезпеченості, індекс технологічного розвитку тощо.

3. Інтеграційний етап — полягає у визначенні вагомості кожного з часткових індексів та обчисленні узагальнюючого показника за допомогою адитивних або мультиплікативних моделей. Одним із найбільш поширених є факторно-вартісний підхід, заснований на моделях виробничої функції типу Cobb-Douglas [17] та Solow [24], що дозволяє визначити вплив кожного ресурсу на кінцевий результат діяльності (виробіток, прибуток, додану вартість). У такий спосіб вимірюється еластичність результату щодо зміни кожного виду ресурсів.

4. Системний етап — орієнтований на виявлення взаємозалежностей між елементами потенціалу, що формують ефективність функціонування підприємства як цілісної системи. На даному етапі застосовуються методи кореляційно-регресійного аналізу, DEA-моделі (Data Envelopment Analysis), SWOT — та GAP-аналізу, що дозволяють визначити "вузькі місця" у використанні ресурсів, резерви підвищення результативності та потенційні напрями стратегічного розвитку.

5. Інтерпретаційно-прогностичний етап — передбачає оцінку тенденцій зміни ресурсного потенціалу в динаміці, моделювання сценаріїв його розвитку та прогнозування майбутніх можливостей підприємства. У межах цього етапу здійснюється побудова інтегрального рейтингу ресурсної стійкості, який характеризує спроможність підприємства забезпечувати стабільність виробництва навіть за умов зовнішніх шоків.

У сучасній науковій практиці ефективними вважаються комбіновані методики, що поєднують елементи інтегрального, індикативного та факторного підходів.

— Інтегральний підхід забезпечує узагальнену оцінку потенціалу за допомогою інтегрального індексу, що враховує не лише кількість ресурсів, але й їх якість, ступінь використання, рівень інноваційності та екологічної збалансованості;

— Індикативний підхід, який активно застосовується міжнародними організаціями (FAO, OECD, World Bank), дозволяє оцінювати рівень доступності, рентабельності, стійкості ресурсів та ризики їх виснаження, формуючи порівняльну базу для міжкраїнового аналізу;

— Системно-функціональний підхід акцентує увагу на взаємозв'язках і синергетичних ефектах між елементами потенціалу, що особливо важливо для аграрного виробництва, де природні, людські, технічні та фінансові ресурси тісно взаємопов'язані.

Застосування комплексної методики оцінювання дозволяє не лише визначити поточний рівень розвитку ресурсного потенціалу, але й виявити приховані резерви, оцінити інноваційну спроможність підприємства та визначити оптимальні напрями інвестиційної політики.

Вона також створює основу для формування інтегрованої стратегії управління ресурсами, орієнтованої на досягнення високої ефективності виробництва та стійкості аграрного сектору. Методика оцінки ресурсного потенціалу виступає не лише інструментом діагностики, а й аналітичним механізмом стратегічного управління, який забезпечує науково обгрунтоване прийняття рішень. Її практична реалізація дозволяє аграрним підприємствам досягати балансу між економічними, технологічними та екологічними цілями, сприяючи формуванню сталого розвитку та підвищенню конкурентоспроможності галузі загалом.

Ресурсний потенціал аграрного сектору безпосередньо впливає на продовольчу безпеку держави, оскільки саме наявність, якість і ефективність використання матеріальних, трудових, земельних, фінансових і технологічних ресурсів визначають здатність країни забезпечувати власне населення продовольством і підтримувати експортний потенціал. Ресурсна база аграрного виробництва виступає фундаментом продовольчої системи, формуючи можливості для зростання обсягів виробництва, стабільності постачання та довгострокової стійкості до внутрішніх і зовнішніх шоків. В умовах геополітичної нестабільності, змін клімату та наслідків воєнних дій ефективне управління ресурсним потенціалом стає вирішальним чинником збереження продовольчої незалежності та запобігання кризовим ситуаціям.

Ресурсний потенціал визначає не лише обсяги та якість виробленої продукції, але й здатність аграрного сектору підтримувати стратегічну стабільність продовольчої системи на всіх рівнях. Він забезпечує ефективне функціонування ланцюгів виробництва, переробки, зберігання та розподілу продуктів харчування, що є ключовими складовими продовольчої безпеки. Наукові дослідження підкреслюють, що продовольча безпека — це комплексна соціально-економічна категорія, яка включає доступність продуктів, їхню безпеку та якість, стабільність постачання, а також раціональне використання ресурсів. Раціональне управління ресурсним потенціалом дозволяє знизити втрати продукції, підвищити її якість, забезпечити доступність харчових продуктів для населення та підтримати конкурентоспроможність аграрного сектору на міжнародних ринках [8].

Ефективність використання ресурсів безпосередньо відображається на обсягах виробництва. Згідно з даними Міністерства аграрної політики та продовольства України, у 2023 році площі посівів пшениці скоротилися на 32%, кукурудзи — на 27%, ячменю — на 37% порівняно з довоєнним рівнем 2021/22 років. Водночас ефективне управління наявними ресурсами дозволило деяким регіонам зберегти врожайність на рівні 80-85% від довоєнного показника [11]. Раціональне використання ресурсів є вирішальним фактором забезпечення продовольчої стабільності, оскільки ефективне поєднання економічних, людських, матеріально-технічних та технологічних ресурсів дозволяє підтримувати стійкий рівень продуктивності аграрного виробництва. Саме оптимізація та системне управління наявними ресурсами визначають здатність аграрного сектору адаптуватися до змінних умов, підвищувати ефективність виробничих процесів та забезпечувати довгострокову економічну та продовольчу безпеку держави.

Стратегічна стабільність продовольчої системи формується через інтеграцію всіх елементів ресурсного потенціалу на етапах виробництва, переробки, зберігання та розподілу продукції. Логістична інфраструктура, включно зі складами, елеваторами, транспортними мережами та каналами постачання, виступає критично важливою складовою, що забезпечує безперервність і надійність продовольчих ланцюгів. Пошкодження інфраструктури у зонах бойових дій або обмеження доступу до ключових ресурсів призводять до втрат продуктів, збільшення собівартості виробництва та зменшення економічної доступності продуктів для населення. За даними Європейської комісії, у 2024 році виробництво сільськогосподарської продукції в Україні знизилося на 0,9% порівняно з попереднім роком, що підкреслює взаємозалежність стабільності продовольчої системи від ефективності використання ресурсів та належного управління логістикою [19].

В умовах воєнних та поствоєнних криз аграрний сектор стає особливо вразливим. Складові вразливості включають ризики зниження продуктивності, дефіциту основних харчових продуктів, порушення доступу населення до продовольства, збільшення цін і розбалансування внутрішнього ринку. За оцінками Київської школи економіки, непрямі втрати аграрного сектору України внаслідок війни можуть досягти 83 млрд доларів до кінця 2025 року [19]. Основними факторами цих втрат є: скорочення площ посівів, руйнування сільськогосподарської техніки та виробничої інфраструктури, обмежений доступ до насіння та добрив, порушення логістичних ланцюгів і експортних каналів. Перелічені ризики підкреслюють, що стійкість продовольчої системи неможлива без інтегрованого управління ресурсним потенціалом та прогнозування кризових сценаріїв.

Ресурсний потенціал аграрного виробництва безпосередньо впливає на продовольчу безпеку держави, визначаючи здатність сектору забезпечувати стабільне, безпечне та доступне харчове постачання в довгостроковій перспективі. Він формує основу економічної стійкості аграрної системи та її адаптивності до внутрішніх і зовнішніх викликів. Продовольча безпека не є статичним показником, а динамічною категорією, що інтегрує економічну стабільність, соціальну справедливість та екологічну стійкість, створюючи платформу для сталого розвитку аграрного сектору. Рациональне використання ресурсів, технологічна модернізація виробництва, оптимізація виробничих процесів та відновлення інфраструктури дозволяють підвищити продуктивність, мінімізувати втрати продукції, а також гарантувати відповідність продовольства міжнародним стандартам безпеки.

У цьому контексті ресурсний потенціал аграрного виробництва виступає ключовою детермінантою економічної безпеки держави, забезпечуючи стабільність виробничих процесів, стійкість до кризових явищ і підтримку конкурентоспроможності на національному та міжнародному рівнях. Його ефективне використання передбачає комплексне управління енергетичними, фінансовими та соціальними ресурсами, інтеграцію інвестиційних механізмів і передових технологій, що дозволяє агропідприємствам не лише підтримувати поточний рівень виробництва, але й забезпечувати довгострокову продовольчу стабільність.

Енергетична складова ресурсного потенціалу охоплює безперебійне постачання паливно-енергетичних ресурсів, розвиток відновлюваних джерел енергії та підвищення енергоефективності підприємств. Надійне енергопостачання забезпечує безперервність виробничих процесів, функціонування систем зрошення, переробку та зберігання продукції. В 2024 році близько 60% українських агропідприємств використовували дизельне паливо для механізації, тоді як частка відновлюваної енергії зросла до 12%, що дозволило знизити енергетичну залежність від імпорту та підвищити надійність роботи виробничих комплексів у регіонах із високим ризиком. Дослідження показують, що підвищення енергоефективності на 15—20% здатне зменшити виробничі витрати на 10—12%, що безпосередньо зміцнює економічну та продовольчу стабільність [25].

Фінансова складова ресурсного потенціалу охоплює широкий спектр аспектів, включаючи капітальні інвестиції, кредитні ресурси, страхові механізми, а також ефективну мобілізацію фінансів для розвитку та відтворення ресурсної бази підприємств. Надійне фінансове забезпечення дозволяє аграрним підприємствам реалізовувати стратегічні плани модернізації, впроваджувати інноваційні технології виробництва, оновлювати матеріально-технічну базу та підтримувати сталий рівень продовольчої безпеки. В 2023 році обсяг кредитування аграрного сектору зріс на 18%, що дало змогу придбати сучасну техніку, високопродуктивні сорти насіння та автоматизовані системи управління. Ефективне фінансування забезпечує не лише підвищення продуктивності та зниження операційних ризиків, а й створює умови для довгострокового розвитку та стабільності. Міжнародна практика демонструє, що фінансово стабільні агропідприємства здатні більш ефективно підтримувати продовольчу стійкість, мінімізувати ризики дефіциту продукції та сприяти стабільності цін на внутрішньому ринку. У комплексі фінансовий аспект ресурсного потенціалу виступає ключовим інструментом стратегічного розвитку аграрного сектору та забезпечення економічної безпеки держави [21].

Соціальна складова ресурсного потенціалу аграрного виробництва охоплює комплекс питань, пов'язаних з організацією трудових ресурсів, системою мотивації працівників, підвищенням кваліфікації персоналу, а також забезпеченням соціального захисту. Високий рівень організації праці та ефективна соціальна політика підприємств сприяють стабільності трудових процесів, зменшенню плинності кадрів, мінімізації ризиків трудової міграції та підвищенню продуктивності праці. Крім того, системні заходи щодо розвитку професійних навичок і впровадження програм мотивації стимулюють інноваційну діяльність, дозволяють швидше адаптуватися до новітніх технологій і підвищують загальну конкурентоспроможність підприємств. Згідно з дослідженнями Світового банку, підприємства, які впроваджують комплексні програми навчання та мотивації персоналу, демонструють зростання продуктивності на 25—30% у порівнянні з організаціями без таких систем [26]. Соціальна складова ресурсного потенціалу виступає не лише фактором внутрішньої стабільності підприємств, а й ключовим інструментом забезпечення економічної та продовольчої безпеки держави, особливо в умовах

кризових явищ, нестабільності ринків та зовнішніх викликів.

Інвестиційні механізми відтворення ресурсної бази включають модернізацію машинно-тракторного парку, впровадження технологій точного землеробства, відновлення родючості ґрунтів, розвиток переробних та логістичних потужностей, а також забезпечення енергоефективності виробничих процесів. Раціональні державні та приватні інвестиції сприяють підвищенню врожайності, зменшенню втрат продукції під час збору та зберігання, оптимізації матеріальних і енергетичних витрат, а також мінімізації економічних ризиків для агропідприємств. За даними FAO, впровадження сучасної техніки, систем зберігання продукції та технологій точного землеробства дозволяє зменшити втрати зернових культур на 10—15% порівняно з традиційними методами, що безпосередньо підвищує економічну ефективність аграрного виробництва [20]. Комплексне використання соціальної та фінансово-інвестиційної складових забезпечує не лише стабільну роботу аграрного сектору, а й зміцнює продовольчу безпеку та сприяє довгостроковій стійкості національної економіки.

Кластеризація та інноваційна інтеграція формують додаткові можливості підвищення економічної безпеки. Агропромислові кластери дозволяють підприємствам об'єднувати ресурси, використовувати логістичні та переробні потужності, розподіляти ризики та впроваджувати передові технології. Цифровізація, супутниковий моніторинг, аналітика великих даних і системи управління ланцюгами постачання забезпечують точне планування посівів, прогнозування врожайності та своєчасне реагування на виробничі та кліматичні ризики. У 2024 році понад 35% українських агропідприємств почали активно використовувати цифрові платформи, що знизило втрати продукції та підвищило точність прогнозів, зміцнивши економічну та продовольчу стабільність [25].

Стратегічні напрями розвитку ресурсного потенціалу передбачають комплексну реалізацію державної політики, післявоєнного відновлення та ресурсно-орієнтованої моделі зростання. Державна політика має забезпечувати максимальне використання ресурсів, залучення інвестицій та підтримку інноваційних проєктів, включаючи створення фінансово-стимулюючого середовища, розвиток кластерів і кооперативів. Післявоєнне відновлення передбачає відновлення родючості ґрунтів, модернізацію інфраструктури зберігання та впровадження систем точного землеробства і цифрового моніторингу. Ресурсно-орієнтована модель зростання інтегрує всі складові потенціалу — енергетичну, фінансову, трудову, технологічну та природну — у єдину систему управління для оптимізації структури посівів, прогнозування потреб у ресурсах та забезпечення стабільності ланцюгів постачання у кризових умовах.

Ключові напрями реалізації моделі розвитку аграрного сектору в сучасних умовах мають базуватися на системній трансформації виробничого, інфраструктурного та інституційного середовища. Одним із першочергових завдань виступає модернізація енергетичної бази сільського господарства, що передбачає скорочення залежності від традиційних енергоносіїв шляхом упровадження відновлюваних джерел енергії — біогазових

установок, сонячних і вітрових електростанцій, енергоощадних технологій у переробці та транспортуванні продукції.

Трансформація технологічних процесів ґрунтується на широкому впровадженні інноваційних рішень — технологій точного землеробства, автоматизованих систем управління, цифрових платформ моніторингу врожайності, зволоження та стану ґрунтів. Використання штучного інтелекту й аналітики великих даних дозволяє підвищити точність управлінських рішень, оптимізувати витрати ресурсів і зменшити екологічне навантаження на довкілля.

Важливою передумовою ефективності ресурсного потенціалу є розвиток людського капіталу, адже саме кадровий потенціал визначає здатність підприємств адаптуватися до технологічних інновацій та ринкових змін. Підвищення кваліфікації, професійна освіта, упровадження системи безперервного навчання та мотиваційних механізмів сприяють підвищенню продуктивності праці й формуванню нової культури управління ресурсами, орієнтованої на ефективність і відповідальність.

Окремого значення набуває процес кластеризації аграрного виробництва, що забезпечує інтеграцію виробників, переробних підприємств, наукових установ і логістичних структур у єдиний економічний простір. Такий формат взаємодії створює синергетичний ефект — підвищується ефективність використання ресурсів, розширюються можливості інноваційного розвитку, скорочуються логістичні витрати та зростає додана вартість аграрної продукції.

Фінансовий аспект реалізації моделі передбачає стабілізацію інвестиційного середовища, розширення державних програм підтримки фермерських господарств, створення сприятливих умов для залучення приватного капіталу, розвитку аграрного страхування та кредитування. В умовах післявоєнного відновлення саме фінансова підтримка стає базовим інструментом для відтворення виробничих потужностей, модернізації технічної бази та підвищення конкурентоспроможності українського аграрного сектору на світових ринках.

Інтеграція цих напрямів формує основу для побудови стійкої, ресурсно орієнтованої моделі розвитку аграрного виробництва, яка здатна забезпечити стабільність продовольчого постачання, підтримати економічну незалежність держави та зменшити вразливість до зовнішніх шоків — як економічних, так і воєнних. Саме комплексний підхід до зміцнення ресурсного потенціалу створює передумови для переходу аграрного сектору від екстенсивної моделі розвитку до інноваційно-інвестиційної, заснованої на принципах ефективності, стійкості та стратегічної безпеки.

ВИСНОВКИ

Узагальнюючи результати проведеного дослідження, можна констатувати, що ресурсний потенціал аграрного виробництва є ключовою детермінантою сталого економічного розвитку, продовольчої та економічної безпеки держави. Він формується як інтегрована система взаємопов'язаних природних, трудових, фінансових, матеріально-технічних, технологічних та організаційно-інституційних складових, ефективне функціону-

вання яких забезпечує стабільність виробничих процесів, підвищення продуктивності, конкурентоспроможність аграрного сектору та стійкість до внутрішніх і зовнішніх ризиків.

Дослідження підтверджують, що у сучасних умовах воєнних та поствоєнних викликів саме управління ресурсним потенціалом визначає здатність держави підтримувати стабільність виробництва, забезпечувати продовольчу самодостатність, стимулювати економічну активність у сільських територіях та гарантувати соціальну безпеку населення. Ефективне використання ресурсів, технологічна модернізація, відновлення інфраструктури та впровадження інноваційних рішень дозволяють підвищити продуктивність, знизити виробничі втрати, оптимізувати витрати та гарантувати відповідність продукції міжнародним стандартам безпеки.

Аналіз сучасного стану аграрного сектору України свідчить про значний потенціал його відновлення та модернізації, попри значні втрати виробничих потужностей. Галузь демонструє високу адаптивність завдяки впровадженню цифрових технологій, точного землеробства, біотехнологій, автоматизованих систем управління, а також коопераційних і кластерних моделей організації виробництва. Водночас зберігаються системні обмеження, серед яких деградація земель, фізичне зношення техніки, дефіцит кваліфікованих кадрів та обмежений доступ до фінансових ресурсів, що підкреслює необхідність цілеспрямованого державного регулювання та стимулювання інвестиційної активності.

Для забезпечення високого рівня продовольчої і економічної безпеки доцільно реалізувати комплекс заходів, спрямованих на оптимізацію управління всіма складовими ресурсного потенціалу. Державна політика повинна базуватися на принципах сталого розвитку, енергоефективності, екологічної збалансованості та інноваційності, передбачати підтримку малих і середніх аграрних підприємств, розширення інструментів пільгового кредитування, агрострахування та компенсації інвестиційних витрат. Інституційні механізми включають створення єдиної системи моніторингу стану земельних, водних та трудових ресурсів з використанням геоінформаційних технологій і супутникового контролю, а також посилення ролі аграрних кооперативів, кластерів і інтегрованих логістичних структур. Технологічне забезпечення передбачає впровадження точного землеробства, біотехнологій, автоматизованих систем управління виробничими процесами та аналітики даних, що забезпечує оптимізацію ресурсного використання, підвищення продуктивності, зниження втрат та відповідність продукції міжнародним стандартам.

Фінансове забезпечення відтворення ресурсного потенціалу передбачає активізацію міжнародного інвестування та партнерства (FAO, ЄБРР, IFC, USAID) і створення державного фонду модернізації ресурсної бази, що сприятиме технічному переоснащенню підприємств та реалізації інноваційних проєктів. Це дозволить не лише відновити виробничі потужності, а й забезпечити стабільне, довгострокове та ефективне функціонування аграрного сектору, підвищити врожайність, зменшити втрати продукції та оптимізувати витрати, що безпосередньо впливає на продовольчу та економічну стабільність країни.

Отже, зміцнення ресурсного потенціалу аграрного виробництва через комплексне поєднання державної політики, післявоєнного відновлення, інтеграції інновацій та ресурсно-орієнтованої моделі зростання є ключовим фактором забезпечення сталого розвитку, технологічної модернізації, стабільності виробництва та продовольчої незалежності держави. Інтеграція всіх складових ресурсного потенціалу у виробничі, логістичні та переробні процеси створює надійну платформу для довгострокової продовольчої стійкості, підвищення конкурентоспроможності аграрного сектору на національному та глобальному рівнях і зміцнення економічної безпеки України у складних умовах внутрішніх та зовнішніх викликів.

Література:

1. Алексєєв С. Ресурсний потенціал підприємства: економічний аспект. Київ: Наукова думка, 2020, 124 с.
2. Андрійчук О. Ресурсний потенціал аграрного виробництва: структура та функції. Львів: ЛНУ, 2020, 112 с.
3. Бородіна І. Інтеграційний підхід до оцінки ресурсного потенціалу підприємства. Харків: ХНУ, 2022, 85 с.
4. Бугай В., Горбунова А. Комплекс ресурсних можливостей підприємства. Економічний вісник, 2019. 4 (12), с. 45—58.
5. Геєць В. Ресурсний потенціал аграрного сектору: теорія та практика. Київ: КНЕУ, 2021, 136 с.
6. Гончар М. Сучасний підхід до оцінки ресурсного потенціалу підприємства. Бізнес і право, 2020. 6 (10), с. 33—41.
7. Дем'яненко Т. Раціональне використання ресурсів як фактор стійкості підприємства. Економіка та управління, 2018. 2 (34), с. 12—25.
8. Державна служба статистики України. Офіційні дані щодо виробництва агропромислової продукції 2023-2024 рр. URL: <https://ukrstat.gov.ua>
9. Дідур К.М. Продовольча безпека України, як один із пріоритетів розвитку глобальної економіки. Ефективна економіка. 2023. № 5. Режим доступу: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2023.5.29>
10. Київська школа економіки. Оцінка втрат аграрного сектору України через війну. Київ: KSE, 2025, 48 с. URL: <https://kse.ua>
11. Міністерство аграрної політики та продовольства України. Статистичний звіт про врожайність та посівні площі. Київ: Мінагропрод, 2023. URL: <https://www.minagro.gov.ua>
12. Невроцький Н. Комплекс ресурсів і ефективність підприємства. Економіка підприємства, 2017. 3 (21), с. 67—74.
13. Саблук А. Управлінські компетенції та ресурсний потенціал підприємства. Науковий вісник, 2019. 5 (56), с. 78—90.
14. Чернишова Л. Стратегічний розвиток підприємства через ресурсний потенціал. Маркетинг та управління, 2021. 1 (19), с. 44—52.
15. Шпикуляк В. Кількісна та якісна оцінка ресурсного потенціалу. Київ: НАУ, 2021, 102 с.
16. Clark C. Toward a Concept of Economic Development. New York: Macmillan, 1940.
17. Cobb C., Douglas P. A Theory of Production. American Economic Review, 1928. 18 (1), с. 139—165.

18. EBRD. Financing Agricultural Infrastructure in Ukraine. London: European Bank for Reconstruction and Development, 2024. URL: <https://www.ebrd.com/ukraine-agriculture>

19. European Commission. Agricultural Production Report: Ukraine. Brussels: European Commission, 2024. URL: <https://ec.europa.eu/info/publications>

20. FAO. Resource Potential in Agriculture: Concepts and Assessment. Rome: FAO, 2022. URL: <https://www.fao.org/publications>

21. IFC (International Finance Corporation). Investment Projects in Ukraine's Agribusiness: Case of Astarta. Washington, DC: IFC, 2024. URL: <https://www.ifc.org/projects>

22. OECD. Agricultural Resource Assessment: Digital and Innovative Dimensions. Paris: OECD Publishing, 2023. URL: <https://www.oecd.org/agriculture>

23. Thompson, A.A., Strickland, A.J. Strategic Management: Concepts and Cases. New York: McGraw-Hill, 2018, 928 p.

24. Solow R. A Contribution to the Theory of Economic Growth. Quarterly Journal of Economics, 1956. 70 (1), c. 65—94.

25. USAID AGRO. Supporting Modernization and Resilience in Ukraine's Agriculture. Kyiv: USAID, 2024. URL: <https://www.usaid.gov/ukraine>

26. World bank. Human Capital in Agriculture: Training and Productivity. Washington, DC: World Bank, 2023. URL: <https://www.worldbank.org/en/topic/agriculture>

References:

1. Alekseev, S. (2020), Resursnyi potentsial pidpriemstva: ekonomichnyi aspekt [Resource potential of the enterprise: economic aspect], Naukova dumka, Kyiv, Ukraine.

2. Andriichuk, O. (2020), Resursnyi potentsial ahrarnoho vyrobnytstva: struktura ta funktsii [Resource potential of agricultural production: structure and functions], LNU, Lviv, Ukraine.

3. Borodina, I. (2022), Intehratsiinyi pidkhid do otsinky resursnoho potentsialu pidpriemstva [Integrative approach to assessing the resource potential of the enterprise], KhNU, Kharkiv, Ukraine.

4. Buhai, V. and Horbunova, A. (2019), "Complex of resource capabilities of the enterprise", Ekonomichnyi visnyk, vol. 4 (12), pp. 45—58.

5. Heiets, V. (2021), Resursnyi potentsial ahrarnoho sektoru: teoriia ta praktyka [Resource potential of the agrarian sector: theory and practice], KNEU, Kyiv, Ukraine.

6. Honchar, M. (2020), "Modern approach to assessing the resource potential of the enterprise", Biznes i pravo, vol. 6 (10), pp. 33—41.

7. Dem'ianenko, T. (2018), "Rational use of resources as a factor of enterprise stability", Ekonomika ta upravlinnia, vol. 2 (34), pp. 12—25.

8. State Statistics Service of Ukraine (2024), "Official data on agricultural production 2023-2024", available at: <https://ukrstat.gov.ua> (Accessed 14 Oct 2025).

9. Didur, K.M. (2023), "Food security of Ukraine as one of the priorities of global economy development", Efektyvna ekonomika, vol. 5. <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2023.5.29>.

10. Kyiv School of Economics (2025), Assessment of losses of Ukraine's agricultural sector due to war, KSE, Kyiv, Ukraine, available at: <https://kse.ua> (Accessed 14 Oct 2025).

11. Ministry of Agrarian Policy and Food of Ukraine (2023), Statistical report on crop yields and sown areas, Minagroprod, Kyiv, Ukraine, available at: <https://www.minagro.gov.ua> (Accessed 14 Oct 2025).

12. Nevrotskyi, N. (2017), "Complex of resources and enterprise efficiency", Ekonomika pidpriemstva, vol. 3 (21), pp. 67—74.

13. Sabluk, A. (2019), "Managerial competences and the resource potential of the enterprise", Naukovyi visnyk, vol. 5 (56), pp. 78—90.

14. Chernyshova, L. (2021), "Strategic development of the enterprise through resource potential", Marketynh ta upravlinnia, vol. 1 (19), pp. 44—52.

15. Shpykuliak, V. (2021), Kil'kisna ta yakisna otsinka resursnoho potentsialu [Quantitative and qualitative assessment of resource potential], NAU, Kyiv, Ukraine.

16. Clark, C. (1940), Toward a Concept of Economic Development, Macmillan, New York, USA.

17. Cobb, C. and Douglas, P. (1928), "A Theory of Production", American Economic Review, vol. 18 (1), pp. 139—165.

18. European Bank for Reconstruction and Development (2024), Financing Agricultural Infrastructure in Ukraine, EBRD, London, UK, available at: <https://www.ebrd.com/ukraine-agriculture> (Accessed 14 Oct 2025).

19. European Commission (2024), Agricultural Production Report: Ukraine, European Commission, Brussels, Belgium, available at: <https://ec.europa.eu/info/publications> (Accessed 14 Oct 2025).

20. FAO (2022), Resource Potential in Agriculture: Concepts and Assessment, FAO, Rome, Italy, available at: <https://www.fao.org/publications> (Accessed 14 Oct 2025).

21. International Finance Corporation (2024), Investment Projects in Ukraine's Agribusiness: Case of Astarta, IFC, Washington, DC, USA, available at: <https://www.ifc.org/projects> (Accessed 14 Oct 2025).

22. OECD (2023), Agricultural Resource Assessment: Digital and Innovative Dimensions, OECD Publishing, Paris, France, available at: <https://www.oecd.org/agriculture> (Accessed 14 Oct 2025).

23. Thompson, A.A. and Strickland, A.J. (2018), Strategic Management: Concepts and Cases, McGraw-Hill, New York, USA.

24. Solow, R.M. (1956), "A Contribution to the Theory of Economic Growth", Quarterly Journal of Economics, vol. 70 (1), pp. 65—94.

25. USAID AGRO (2024), Supporting Modernization and Resilience in Ukraine's Agriculture, USAID, Kyiv, Ukraine, available at: <https://www.usaid.gov/ukraine> (Accessed 14 Oct 2025).

26. World Bank (2023), Human Capital in Agriculture: Training and Productivity, World Bank, Washington, DC, USA, available at: <https://www.worldbank.org/en/topic/agriculture> (Accessed 14 Oct 2025).

Стаття надійшла до редакції 14.10.2025 р.